Zingeving in het onderwijs

Prof. Dr. Gerdien Bertram-Troost

STIJN
5 november 2026

1

PROF. DR. G.D. BERTRAM-TROOST
SCHOOL OF RELIGION AND THEOLOGY
VU AMSTERDAM

Beelden van onze tijd

2

PROF. DR. G.D. BERTRAM-TROOST
SCHOOL OF RELIGION AND THEOLOGY
VU AMSTERDAM

Opeenstapeling van onzekerheden en verantwoordelijkheden

- Trimbos rapporten
- ‘Hoog levenstempo in een wereld vol obstakels en gebrek aan normatieve kaders’
- Impact op het mentaal welzijn van jongeren

3

PROF. DR. G.D. BERTRAM-TROOST
SCHOOL OF RELIGION AND THEOLOGY
VU AMSTERDAM

Existentiële dimensie als blinde vlek

- Veel technocratische taal in rapporten over mentaal welzijn: ‘Onzekerheid’ en ‘verantwoordelijkheidsdruk’ als ‘technisch’ vraagstuk
- Technocratie laat ons de existentiële aard van zaken vergeten:
- Méér en andersoortige repertoires zijn nodig

4

PROF. DR. G.D. BERTRAM-TROOST
SCHOOL OF RELIGION AND THEOLOGY
VU AMSTERDAM

Welzijn en onderwijs

- De huidige benadering zet scholen aan tot een zorggerichte, veelal individuele aanpak.
- Onderwijs wordt door huidige benadering van welzijnsproblemen overvraagd en onderbenut
- De Onderwijsraad verkent twee andere manieren om de afname van welzijn te bezien:
  - Maatschappelijke duiding
  - Zingevingsduiding

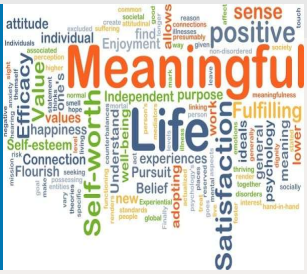

5

PROF. DR. G.D. BERTRAM-TROOST
SCHOOL OF RELIGION AND THEOLOGY
VU AMSTERDAM

Zingeving

- Essentieel onderdeel voor het menselijk functioneren en welzijn
- Een dynamisch proces
- Sense of meaning, Sense of purpose en Sense of belonging (Baumeister, 1991)
- Coherence/'Verbinding', Purpose/'Voldoening' en Significance/ 'Betekenis' (Martela en Steger, 2016)

6

PROF. DR. G.D. BERTRAM-TROOST
SCHOOL OF RELIGION AND THEOLOGY
VU AMSTERDAM

Zingeving

- Talloze vormen van zingeving
- Onderscheid tussen alledaagse vs existentiële zingeving
- Classificatie Bod (2024):
  - Altruïstisch – Egoïstisch
  - Korte termijn – Lange termijn

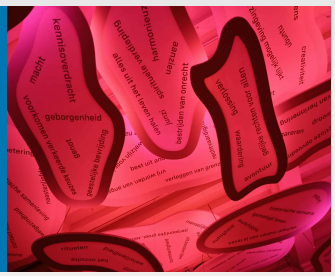

7

PROF. DR. G.D. BERTRAM-TROOST
SCHOOL OF RELIGION AND THEOLOGY
VU AMSTERDAM

Vorming van zingevingspalet

- Doorlopende constructie op basis van:
  - (Onverwachte) gebeurtenissen/ ervaringen
  - Reflectie
- Individueel proces maar wel in wisselwerking met omgeving
- Rol ouders, sociaal netwerk, **onderwijs** etc.

8

PROF. DR. G.D. BERTRAM-TROOST
SCHOOL OF RELIGION AND THEOLOGY
VU AMSTERDAM

Conclusie Onderwijs heeft veel te bieden voor welzijn

9

PROF. DR. G.D. BERTRAM-TROOST
SCHOOL OF RELIGION AND THEOLOGY
VU AMSTERDAM

Zingeving in onderwijs

- Micro-, Meso- en Macroniveau
- Onafhankelijk aanbod en/of geintegreerd met diverse vakken en activiteiten
- Kennis én Ervaring (brede vorming)

10

PROF. DR. G.D. BERTRAM-TROOST
SCHOOL OF RELIGION AND THEOLOGY
VU AMSTERDAM

Pedagogische kwaliteiten

- Het belang van inspirerende voorbeelden
- Aandachtige betrokkenheid
- Deugden, o.a. moed, wijsheid

11

PROF. DR. G.D. BERTRAM-TROOST
SCHOOL OF RELIGION AND THEOLOGY
VU AMSTERDAM

Voorwaarden

- Ruimte
- Tijd

12

PROF. DR. G.D. BERTRAM-TROOST
SCHOOL OF RELIGION AND THEOLOGY
VU AMSTERDAM

Wat is hiervoor nodig?

- Prioriteiten stellen en keuzes maken (zowel individueel als op organisatieniveau)
- Oefening
- Leren van en met elkaar

13

BRONNEN

- Baumeister, R.F. (1991). *Meanings of life*. The Guilford Press.
- Bertram-Troost, G. D. (2023). Meer aandacht in onderwijs voor zingevingsvragen. Voorbij pedagogische en levensbeschouwelijke verwaarlozing. *Tijdschrift voor Orthopedagogiek*. *62*(5), 36-43.
- Bertram-Troost, G., & Van Putten, R. (2025). Zachter, minder, trager, zwakker: Het appel van existentiële onzekerheid op het hoger onderwijs. In R. van Putten & T. van der Zee (Reds.), *Onderwijs voorbij de meritocratie. Tegendraadse beschouwingen over prestaties in het onderwijs* (pp. 147-160). Radboud University Press.
- Bod, R. (2023). *Waarom ben ik hier? Een kleine wereldgeschiedenis van zingeving.* Prometheus.
- Dopmeijer, J., Scheeren, S., Van Baar, J., Bremer, B. (2023). *Harder, better, faster, stronger? Een onderzoek naar risicofactoren en oplossingen voor prestatiedruk en stress van studenten.* Trimbos-instituut, ECIO en RIVM.
- Dopmeijer, J., Scheeren, L., Bremer, B., Sweijen, S., Schenk, L., Krämer, T. (2024) *Als je door de bomen het bos niet meer ziet; Verdiepend onderzoek naar de risicofactoren en oplossingen van prestatiedruk en stress bij mbo-studenten.* Trimbos-instituut, ECIO, Pharos, Sync Lab, Universiteit Utrecht.
- Kolk, B., van de (2021) *De meetmaatschappij. Waarom we alles meten en wat dat met ons doet.* Business Contact.
- Martela, F., & Steger, M. F. (2016). The three meanings of meaning in life: Distinguishing coherence, purpose, and significance. *The Journal of Positive Psychology, 11*(5), 531–545.
- Onderwijsraad (2026). *Welzijn en Onderwijs*. Onderwijsraad

14